

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ | Αθήνα, 12 Απριλίου 2023

«Κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες που καθορίζουν τις επιδόσεις και τα επαγγελματικά σχέδια των μαθητών στην Ελλάδα»

- Η Ελλάδα κατατάσσεται υψηλά με βάση τον δείκτη απόλυτης διαγενεακής κινητικότητας στην εκπαίδευση (στην 10^η θέση ανάμεσα σε 36 οικονομίες υψηλού εισοδήματος), αλλά χαμηλά με βάση τους δείκτες σχετικής διαγενεακής κινητικότητας (στην 31^η και 34^η θέση στην ανοδική και καθοδική κατεύθυνση αντίστοιχα).
- Οι μαθητές που προέρχονται από υψηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα καταγράφουν σημαντικά υψηλότερους βαθμούς στους διαγωνισμούς PISA του ΟΟΣΑ, ωστόσο, συγκρινόμενη με άλλες χώρες της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα κατατάσσεται σχετικά χαμηλά με βάση τη σχέση μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των 15-χρονων μαθητών και των επιδόσεών τους στο Πρόγραμμα PISA.
- Πολύ υψηλά καταγράφονται οι φιλοδοξίες των μαθητών στην Ελλάδα για πανεπιστημιακές σπουδές (6^η θέση ανάμεσα σε 42 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και ΕΕ) και πολύ χαμηλά οι φιλοδοξίες για απασχόληση σε επαγγέλματα υψηλού εισοδήματος¹ (36^η θέση).

Το θέμα της κοινωνικής κινητικότητας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εξετάζει μελέτη του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), η οποία παρουσιάστηκε σήμερα σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο *Electra Metropolis Athens*. Η μελέτη με τίτλο «Διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση: Κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες που καθορίζουν τις επιδόσεις και τα επαγγελματικά σχέδια των μαθητών στην Ελλάδα» εκπονήθηκε με την υποστήριξη του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του London School of Economics and Political Science (LSE).

Η μελέτη έχει ως στόχο την αξιολόγηση του ρόλου του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου στις γνωστικές επιδόσεις και τα μελλοντικά σχέδια των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, σε ένα διαχρονικό και συγκριτικό με άλλες χώρες πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό, αξιοποιήθηκε μεγάλο εύρος δεδομένων από το Πρόγραμμα για τη Διεθνή Αξιολόγηση Μαθητών (PISA) του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ).

Βασικό συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των χαρακτηριστικών των

¹ Για τους σκοπούς της μελέτης, ως επαγγέλματα υψηλού εισοδήματος ορίζονται τα ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη, οι μηχανικοί, οι αρχιτέκτονες, οι ιατροί, οι κτηνίατροι, οι οδοντίατροι, οι δικηγόροι, οι δικαστές και άλλοι επαγγελματίες του νομικού κλάδου.

γονιών τους και του νοικοκυριού στο οποίο διαβιούν, παρουσιάζει σημαντική συσχέτιση με τις επιδόσεις τους στο Πρόγραμμα PISA αλλά και με τις μελλοντικές τους επαγγελματικές φιλοδοξίες.

Τα κύρια ευρήματα της μελέτης συνοψίζονται στα εξής σημεία:

- Το 70% των παιδιών που γεννήθηκαν τη δεκαετία του 1980 στην Ελλάδα πέτυχαν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από τους γονείς τους, ως αποτέλεσμα της σημαντικής διεύρυνσης του εκπαιδευτικού συστήματος τις τελευταίες 4 δεκαετίες στη χώρα. Με βάση τον συγκεκριμένο δείκτη απόλυτης διαγενεακής κινητικότητας στην εκπαίδευση, η Ελλάδα κατατάσσεται υψηλά σε διεθνείς κατατάξεις (10^η θέση ανάμεσα σε 36 οικονομίες υψηλού εισοδήματος).
- Ωστόσο, η διεύρυνση του εκπαιδευτικού συστήματος δεν οδήγησε σε σημαντική μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Η πιθανότητα ένα παιδί που γεννήθηκε από γονείς με σχετικά χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (στο κάτω μισό της κατανομής) να λάβει πολύ υψηλό μορφωτικό επίπεδο (δηλ. να βρεθεί στο υψηλότερο τεταρτημόριο της κατανομής) περιορίζεται σε 14% στην Ελλάδα. Με βάση τη συγκεκριμένη πιθανότητα, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 31^η ανάμεσα σε 36 οικονομίες υψηλού εισοδήματος.
- Οι επιδόσεις των 15-χρονων μαθητών στο Πρόγραμμα PISA αλλά και τα μελλοντικά τους σχέδια συσχετίζονται με την κοινωνικοοικονομική θέση των γονέων, η οποία διοχετεύεται στα παιδιά κυρίως μέσω πολιτιστικών και εκπαιδευτικών οδών και αγαθών, του βαθμού γονεϊκής συναισθηματικής υποστήριξης, αλλά και μέσω του τύπου των σχολείων στα οποία φοιτούν οι μαθητές (δημόσια ή ιδιωτικά).
- Το μεταναστευτικό υπόβαθρο των μαθητών και οι εμπειρίες σχολικού εκφοβισμού παρουσιάζουν σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις με τα γνωστικά αποτελέσματα και τα σχέδια των μαθητών για το μέλλον.
- Αποκαλύφθηκαν επίσης διαφορές ανά γνωστικό πεδίο ανάλογα με το φύλο. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένδειξη ότι ο τομεακός διαχωρισμός στην εκπαίδευση και την απασχόληση μεταξύ ανδρών και γυναικών ξεκινά από πολύ μικρή ηλικία.
- Στην Ελλάδα, η σχέση μεταξύ του κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου και των επιδόσεων των μαθητών είναι εμφανής και γενικά σταθερή διαχρονικά.
- Συγκρινόμενη με άλλες χώρες της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα δεν αποτελεί εξαίρεση όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των μαθητών και των επιδόσεών τους στο Πρόγραμμα PISA.
- Στον σχετικά χαμηλό βαθμό διαγενεακής κινητικότητας που παρατηρείται στη χώρα σημαντική συνεισφορά έχουν κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες που επιδρούν στην πορεία των μαθητών μετά την ολοκλήρωση του υποχρεωτικού κύκλου εκπαίδευσης. Σε αυτούς τους παράγοντες ενδέχεται να περιλαμβάνονται οι υψηλές δαπάνες για φροντιστήρια για είσοδο σε πανεπιστημιακές σχολές υψηλής ζήτησης και για μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό, ο ενισχυμένος ρόλος των κοινωνικών δεσμών των γονέων για την εξασφάλιση της εισόδου των παιδιών τους στην αγορά εργασίας και

η ιδιαίτερη δομή της ελληνικής οικονομίας (υψηλό μερίδιο οικογενειακών επιχειρήσεων, επαγγελματικών γραφείων και αυτοαπασχολούμενων).

- Η δυσκολότερη είσοδος σε επαγγέλματα υψηλού εισοδήματος στην Ελλάδα αντανακλάται στο χαμηλό επίπεδο των σχετικών φιλοδοξιών που καταγράφουν οι 15-χρονοι μαθητές στη χώρα. Μόλις το 22,9% των μαθητών στην Ελλάδα δηλώνουν ότι σκοπεύουν να ακολουθήσουν ένα από αυτά τα επαγγέλματα, έναντι 30,1% κατά μέσο όρο στον ΟΟΣΑ. Με βάση το συγκεκριμένο ποσοστό, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 36^η θέση, ανάμεσα σε 42 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και ΕΕ.

Από τα ευρήματα της μελέτης προκύπτει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορούσε να ωφεληθεί από μια σειρά παρεμβάσεων που θα έχουν ως στόχο την άμβλυνση των παρατηρούμενων ανισοτήτων στις επιδόσεις του μαθητικού πληθυσμού στην Ελλάδα. Απώτερο στόχο αποτελεί η ενίσχυση της διαγενεακής κινητικότητας στην εκπαίδευση αλλά και ευρύτερα, ώστε οι μαθητές να απολαμβάνουν ισότιμες προοπτικές για το μέλλον τους ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των γονιών τους.

Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη καταλήγει σε μια σειρά προτάσεων – προτεραιοτήτων πολιτικής, στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Σχεδιασμός ή επέκταση προγραμμάτων με στόχο την παροχή κινήτρων για την απόκτηση εκπαιδευτικών και πολιτιστικών αγαθών στο επίπεδο του νοικοκυριού.
- Αποτελεσματική εφαρμογή οικογενειακών πολιτικών για την περαιτέρω ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.
- Δημιουργία υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης πλήρους απασχόλησης στο επίπεδο του σχολείου, με την παράλληλη ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών πρωτοκόλλων ενάντια του εκφοβισμού και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
- Αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών των δημόσιων σχολείων (χαρτογράφηση των αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό και υποδομές σε εθνικό επίπεδο, αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού και υπηρεσιών, παροχή πρόσθετων εκπαιδευτικών πόρων σε σχολεία με χαμηλές επιδόσεις).
- Επαρκή και αποτελεσματικά προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού σε όλα τα σχολεία με στόχο την προετοιμασία των μαθητών έναντι των σύγχρονων προκλήσεων στην αγορά εργασίας, την καταπολέμηση του τομεακού διαχωρισμού με βάση το φύλο και την υποστήριξη και καθοδήγηση των παιδιών από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Στη συζήτηση που ακολούθησε της παρουσίασης συμμετείχαν ο Γιάννης Αντωνίου, Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, ο Αποστόλης Δημητρόπουλος, Πρώην Γενικός Γραμματέας Ανώτατης Εκπαίδευσης στο Υπουργείο Παιδείας, η Χρύσα Σοφianoπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χαροκόπειου Πανεπιστημίου και Εθνική Συντονίστρια του προγράμματος PISA, ενώ τη συζήτηση συντόνισε ο Νίκος Βέττας, Γενικός Διευθυντής IOBE & Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η παρουσίαση της μελέτης είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο του IOBE, www.iobe.gr .-